

"REFORM TUDATTAL" I

Az elmúlt években sok vita zajlott hivatalos fórumokon, az utcán, tévében és rádióban az ifjúság politikai tevékenységéről. A hosszas eszmeeserék ellenére a véleményeket szerinten roppant lesujtóan, általában rövid tömondatokban ill. egyszerű jelzős szerkezetekben fogalmazták meg. Ugy-mint: "az ifjúság apolitikus", "tulsokat politizál", avagy "tulzott politikai követeléseik vannak". A legtöbb elitélő nyilatkozat a tanulóifjúságot érte az - egyébként sokszor jogos - bírálatért, egyet nem értését életkari sajátosságából fakadó ellenzékiességnek nevezve.

Az ifjúság, mint korosztály, magában hordozza sok társadalmi réteg problémáit, egésze és rétegei problémáinak igaz megértéséhez csak úgy juthatunk el, ha a társadalmi munkamegosztásban betöltött szerepük alapján vizsgáljuk reakcióikat társ.-i, gazd.-i, pol.-i jelenségekre. Viszont éppen korosztályjellegéből fakadóan minden rétegének bizonyos közös problémákkal kell megküzdenie és reagálásuk ebből fakadóan életkari sajátosságokat is mutat.

Minden ifjúsági rétegnek alapvető sajátossága a tanulás - természetesen e fogalom legtágabb értelmében -, azaz a társadalmi lét alapvető sajátosságainak megértése, a benne való mozgás elsajátítása. Ez végbenehet az iskolapadban, az iparban, a mezőgazdaságban, a családi, a közösségi életben, szembetalálkozva az adott tevékenységi formákban születő, megértésre és megoldásra váró gazdasági, politikai és egyéb problémákkal. Az ifjúság bármely, társadalmilag adott rétegének e tanulási tevékenységét, a mindennapok kérdéseinek megértését, a kérdésekre adott válaszok megfogalmazásának, kinyilvánításának mechanizmusát, az ifjúság politikai tevékenységének nevezem.

Tehát sem különösebben apolitikus, sem tul politikus szellemű az ifjúság. Politikai tevékenységének jellege függ a felmerülő társadalmi probléma mennyiségétől, milyenségétől, az adott ifjúsági réteg társadalmi helyzetétől. Reagálását alapvetően az határozza meg, hogy a mindezen problémákkal kapcsolatos cselekvési struktúrákat és mechanizmusokat mennyire sajátította el a tanulás ideje alatt. Politikai tevékenysége nem más, mint mindenkori problémamegoldó képességének visszatükröződése a társadalmi lét cselekvési szintjén. A problémamegoldó képesség tehát függ a tanulás mennyiségétől, minőségétől. Ezeket általában időtartamuk határozza meg. Ezért a legartikuláltabb politikai cselekvést az ifjúságon belül a felsőoktatási intézményekben ezt a probléma megoldó képességet is tanuló rétegtől, az egyetemi-főiskolai hallgatóktól, a tanuló értelmiségtől várhatjuk - és kell is elvárunk. Annak ellenére, hogy a társadalomnak ez a rétege-korosztálya áll legtávolabb a társadalmi lét gyakorlatától. Reagálása tehát attól függ, hogy ezt a gyakorlatot a különböző oktatási intézmények mennyire objektíven közvetítik számára. A minél objektívabb közvetítésre leginkább a társadalomnak van szüksége, mert életét e réteg fogja irányítani, befolyásolni a jövőben.

Nyilvánvaló tehát, hogy társadalmunk és általában az emberi társadalmak jövőjét az határozza meg, hogy milyen minőségű és mennyiségű értelmiséget képez, "termel" saját mindenkori szervezethez

és működőképességének érdekében. Ebben csúcsosodik ki az egész társadalmi termelés értelme. Ezért az egész ifjúság fejlődésének alakulásáért is mind fokozottabban felelős a társadalom, a társadalmon belül is a szervező-irányító funkciókat betöltő réteg, a mindenkori uralkodó osztály hatalmi apparátusa, az állam és annak szervei, valamint a társadalmi szervezetek. Talán nem volt felesleges idevonatkozó nézeteim rövid összegzése, hogy ezek alapján kifejtésesen nézeteimet a felsőoktatásban tanuló ifjúság politikai tevékenységéről, valamint véleményemet arról, hogyan kellene reagálnia erre a hivatalos szerveknek a jelenlegi helyzetben.

A fentiek alapján kiderül, hogy a hatalmi apparátus alapvető - ha nem is a legfontosabb - feladata, hogy foglalkozzon a tanulóifjúság problémáival, politikai állásfoglalásaival, és az oktatási intézmények helyzetének optimalissá tételével.

A tanulás eredményessége függ a tanulók és az oktatók létszámától, képességeitől, felkészültségétől, az oktatási eszközöktől és végül, de nem utolsósorban azoknak az intézményeknek a rendszerétől, amelyekben az oktatás és a tanulás végbenegy. Könnyen belátható, hogy az utolsó feltételt kivéve nagyjából elégedettek lehetünk. Jelenlegi problémáinak tulnyomó és már-már nyomasztó részét az intézményrendszer strukturális és mechanizmusbeli fogyatékoságai, alapvetőnek látszó hibái okozzák. Az intézményrendszer strukturális hibáján azt értem, hogy nem illeszkedik megfelelően az össztársadalmi strukturába. Mechanizmusbeli fogyatékoságai jórészt belsőek, illetve társadalmi eredetűek. Mechanizmuson az oktatás anyagát, módszereit, és az oktatók és hallgatók közötti viszonyt értem.

Ezeket a hibákat már jó ideje felfedték a változtatásra illetékes állami szervek, valamint oktatói és hallgatói csoportok. A pozitív irányú változtatás módjait már régóta kutatják, vitatják egymás véleményének, igényeinek, lehetőségeinek figyelembevételével, vagy a figyelembevétel óhajával. A látszateredmények okai különfélék lehetnek. Valószínűleg az illetékesek közti párbeszéd intenzitásának alacsony foka a legalapvetőbb ok. Egyrészt abban nyilvánul meg, hogy az illetékes állami szervek nem a megfelelő mértékben kérik ki a hallgatók véleményét, illetve nem kielégítően használják föl azt saját koncepciójuk kialakításakor. Másrészt a hallgatók és az őket

képviselő KISZ-szervezetek nem kellően megalapozott véleményt fejtenek ki.

Az oktatási rendszer reformja évtizedek óta permanensen tart. De nem a felsőoktatásban, ahol leginkább szükség lenne rá, hanem a viszonylag hosszabb ideig tartó, stabil, kiegyensúlyozott oktatási programot igénylő alsófokú oktatásban. Itt évente, háromévente új tanterveket, tankönyveket irnak, vezetnek be, hogy egy vargabetű után minden visszatérjen a kiindulóponttra, de az eredeti elképzelés soha optimálisan meg nem valósulhasson.

A felsőoktatásban viszont csak sikertelen kísérletek történtek a reformra. A reformok állandó megvalósulásából, illetve meg nem valósulásából pedig egyre újabb és újabb "reformhelyzetek" születtek. A magyar felsőoktatás legalább az 1966-os KISZ-határozat óta állandó "reformhelyzetben" létezik, mű-

kötik. Ugyana kkor az ország társadalmi-gazdasági fejlődésének mégsem vált szerves részévé, mindig csak annak torz tükröképe volt, mert radikális, rendszerében, módszerében a jövő céljainhoz igazodó reformot nem vittek végbe. Így az éppen bevezetett reform mindig csak egy már túlhaladott célnak felelt meg. Mindez a toldozgatás-foltozgatás, lassan gyarapítva a már foltozhatatlan szakadásokat, valóságos reformkényszerrel szült. És éppen ebben a helyzetben fontos a kényszerreform elkerülése. A reformkényszer okai közé tartozik a mind a világgazdaságban, mind az ahhoz aktívan kapcsolódó magyar népgazdaságban és az erre épülő társadalomban végbement fejlődés és nobileződé.

Mindez a válságnegoldó mechanizmusok egyre intenzívebb és bizonyos tekintetben hatékonyabb keresését is magával hozta. Ez készítette a Minisztertanácsot és a KISZ KB-t egy új és gyökeresnek tűnő, hosszútávú, népgazdasági és népművelési célokat is szem előtt tartó reformtervezet kialakítására, a felsőoktatásban részt vevő diákság minden eddiginél aktívabb közreműködésével. Visszaautalva megjegyzem, hogy az ifjúság körében /és nemcsak ott/ elterjedt esetleg "negatív" nézetekért is az állandó "reformtudat" kell felelőssé tenni. Ugyanakkor a dolgozó ifjúságnak és az egész társadalomnak is állandóan reformmal kellett szembenéznie. Rengeteg új problémát vet fel az un. szocialista vállalkozási rendszer egyes elemeinek bevezetésére tett kísérlet. Tulajdonképpen az 1968-as új mechanizmus bevezetése jelentette a permanens reform és megújulás állapotának kezdetét, hiszen hiszen önmagához képest is reformálódnia kellett néhányszor. /1973, 1975/, mielőtt eljutott jelenlegi fejlődési stádiumába. Az új mechanizmus nemcsak a gazdasági és másodsorban a társadalmi szférában, hanem egyenrangúan a társadalmi szférába is bevezette, meggyorsította a mobilitást.

Az állandó utkeresés a felsőoktatásban is szükségszerűen nyitott, utkereső embereket alakít ki. S mivel az utkeresés azzal jár, hogy az éppen kiválasztott célnak lehetnek ellenzői is, a fejlődés adott szakaszában nem szabad "deviáns"-nak tartani azt, aki az össztársadalmi utkeresés közegében eltérő elveket vall, vagy keres. Másrészt kinek a feladata az utkeresés /adott esetben pályaválasztás formájában/, ha nem az ifjúságé általában? Fokozottan érvényes ez a sokkal több hatástól érintett, több utat ismerő felsőoktatási diákságra, a tanuló értelmiségre.

Jó példával kell előljárni. Ki kell jelölni a hosszútávon érvényes utat, és ehhez maximális mértékben segítségül kell hívni a haladás érdekében mindig és mindenkor aktivizálható réteget, a diákságot. Neki kell a legbiztosabbnak lennie a jövő társadalmának megértésében és irányításában. Ahhoz, hogy ebben biztos legyen, biztosnak kell lennie önmagában. Ezért éreznie kell, hogy számítanak rá. Be kell vonni a jövő tervezésébe, építésébe, hiszen ez a jövő az ő jelene lesz majd, és nem árt, ha felkészül e jelen mindennapi feladataira.

Lados Balázs